

Ocena rozprawy doktorskiej lek. Leszka Wrotniaka pt.: „Wyniki odległe leczenia i czynniki prognostyczne zdarzeń sercowo-naczyniowych u chorych poddanych angioplastyce tętnicy podobojczykowej”

Z dużym zainteresowaniem zapoznałem się z rozprawą doktorską lek. med. Leszka Wrotniaka pt: „**Wyniki odległe leczenia i czynniki prognostyczne zdarzeń sercowo-naczyniowych u chorych poddanych angioplastyce tętnicy podobojczykowej**”. Na rozprawę składa się cykl 3 oryginalnych powiązanych tematycznie publikacji, poruszających szereg aspektów rewaskularyzacji tętnicy podobojczykowej i pnia ramienno-głowego:

1. Leszek Wrotniak, Anna Kabłak-Ziembicka, Agnieszka Rosławiecka, Piotr Musiałek, Paweł Bogacki, Mariusz Trystuła, Krzysztof Żmudka, Tadeusz Przewłocki. Resolution of ischemic symptoms after percutaneous angioplasty for a symptomatic subclavian artery stenosis. J Vasc Surg 2016; 64(3), 684-691. IF 3.536
2. Leszek Wrotniak, Anna Kabłak-Ziembicka, Izabela Karch, Piotr Pieniążek, Agnieszka Rosławiecka, Szymon Mleczko, Łukasz Tekieli, Krzysztof Żmudka, Tadeusz Przewłocki. Multiterritory Atherosclerosis and Carotid Intima-Media Thickness as Cardiovascular Risk Predictors After Percutaneous Angioplasty of Symptomatic Subclavian Artery Stenosis. J Ultrasound Med 2016; 35(9), 1977-1984. IF 1.547
3. Tadeusz Przewłocki, Leszek Wrotniak, Anna Kabłak-Ziembicka, Piotr Pieniążek, Agnieszka Rosławiecka, Daniel Rzeźnik, Marcin Misztal, Wojciech Zajdel, Rafał Badacz, Andrzej Sokołowski, Mariusz Trystuła, Piotr Musiałek, Krzysztof Żmudka. Determinants of long-term outcome in

patients after percutaneous stent-assisted management of symptomatic subclavian or innominate artery stenosis or occlusion. EuroIntervention 2017; Jaa-208 2017, doi: 10.4244/EIJ-D-17-00133 IF 5.193

Warto zwrócić uwagę na rangę czasopism, w których prace zostały opublikowane. Są wśród nich najbardziej renomowane tytuły na świecie. Najbardziej lapidarnie określa je łączny *impact factor* – ponad 10 punktów. Bardzo rzadko się zdarza, by na rozprawę doktorską składały się publikacje z tak wysokim łącznym współczynnikiem cytowań.

Cykl prac dotyczy zagadnienia słabo poznanego, bowiem zwężeniu tętnicy podobojczykowej lub pnia ramiennie-głowego (SA/IA) poświęca się znacznie mniej uwagi niż chorobie tętnic wieńcowych czy też szyjnych.

Rozprawa obejmuje 102 strony i ma strukturę typową dla rozpraw doktorskich: składa się ze wstępu wprowadzającego w problematykę zagadnienia, sformułowania celów naukowych, opisu stosowanych metod, w dalszej kolejności z omówienia prac składających się na cykl, podsumowania i wniosków, piśmiennictwa, streszczeń w języku polskim i angielskim; ostatni rozdział zawiera zgody i oświadczenia współautorów publikacji na wykorzystanie ich przez lek. med. Leszka Wrotniaka jako część rozprawy doktorskiej. Musze w tym miejscu zwrócić uwagę na brak rozdziału zawierającego spis i wyjaśnienie używanych przez autora skrótów.

W zwięźle napisanym **Wprowadzeniu**, podzielonym na 5 podrozdziałów, Doktorant omawia najważniejsze zagadnienia związane z anatomią, patofizjologią i epidemiologią zwężenia tętnicy podobojczykowej. W dalszej kolejności tego rozdziału opisuje przebieg naturalny oraz podstawy diagnostyki i leczenia a także wskazania do leczenia przy pomocy angioplastyki. Mam uwagę dotyczącą nieprecyzyjnego sformułowania znajdującego się na stronie 10. Doktorant pisze: „U wszystkich chorych ze zwężeniem SA/IA (...) należy kontrolować czynniki ryzyka miażdżycy z powodu obserwowanej wyższej śmiertelności sercowo-naczyniowej”. Chciałbym mocno podkreślić, że sama kontrola czynników ryzyka jest absolutnie niewystarczająca. Czynniki ryzyka oczywiście należy kontrolować ale przede

wszystkim intensywnie leczyć. W rozdziale poświęconym leczeniu doktorant nie wspomniał o farmakoterapii, a trudno sobie wyobrazić skuteczne leczenie miażdżycy tętnic obwodowych bez statyn czy leczenia przeciwplatekowego. Zabrakło mi też choćby wzmianki o konieczności skutecznego leczenia chorób tak często współistniejących z chorobami tętnic obwodowych jak cukrzyca czy nadciśnienie tętnicze. Nieoptymalne ich leczenie wpływa przecież na przebieg choroby zasadniczej.

Doktorant sformułował 6 **celów pracy**, wśród nich znalazła się ocena współistnienia istotnych zwężeń w tętnicach kręgowych i nerkowych (cel nr 1). Jednak w podsumowaniu wyników i wnioskach nie znalazłem informacji ani na temat częstości współwystępowania zwężenia w tętnicach kręgowych ani nerkowych. Doktorant w swoich przyszłych pracach musi zwracać baczniejszą uwagę na korelację celów i wniosków.

W rozdziale **Materiał i Metodyka** Doktorant opisuje badaną grupę i zastosowane metody badawcze. Z obowiązku recenzenta muszę zwrócić uwagę na pewne nieścisłości. W pierwszym zdaniu rozdziału autor pisze, że analizie poddano kolejnych chorych z czego wynika, że nie wszystkich kolejnych chorych. Należałoby w takiej sytuacji sprecyzować, którzy chorzy nie zostali w analizie uwzględnieni i z jakiego powodu. W dalszej części rozdziału znajduje się wzmianka o kontrolnym pomiarze grubości kompleksu intima/media, cytuję: „powtórzono pomiar w odległym okresie po zabiegu u 108 osób losowo wybranych z tej grupy”. Omawiając metodykę pracy należy unikać tak nieprecyzyjnych sformułowań jak „odległy okres”.

W kolejnych rozdziałach Doktorant opisuje publikacje, które złożyły się na cykl prac stanowiących rozprawę doktorską. Ze względu na fakt, że prace te były poddane starannym i wnikliwym recenzjom międzynarodowych ekspertów współpracujących z tak szacownymi czasopismami jak te, w których były opublikowane a wielu naukowców może jedynie pomarzyć, by w nich publikować, swoją rolę recenzenta w odniesieniu do tej części dysertacji ograniczę do ponownego podkreślenia wagi i rangi naukowej tych publikacji. Pragnę też zwrócić uwagę na fakt, że opisane przeze mnie wcześniej drobne ułomności, które jako recenzent zobowiązany byłem przedstawić, a które objętościowo wydają się w tej

recenzji dominować, nie umniejszają w żaden sposób olbrzymiej wartości przedstawionej mi do oceny rozprawy. Gratuluję Doktorantowi tak imponującego współczynnika IF już na początku kariery naukowej. Moim zdaniem rozprawa zasługuje na wyróżnienie.

Wnoszę o dopuszczenia lek. Leszka Wrotniaka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Krzysztof Reudel

Wroclaw, 28.10.2017